

Pregledni rad
Subject review

Prispjelo - *Received*: 27.05.2002.
Prihvaćeno - *Accepted*: 09.10.2002.

UDK: 630* 685

Vesna Špac*

UPOTREBA ELEKTRONIČKIH ČASOPISA NA ŠUMARSKOM INSTITUTU, JASTREBARSKO

USAGE OF ELECTRONIC JOURNALS AT FOREST RESEARCH INSTITUTE JASTREBARSKO

SAŽETAK

Donedavno su knjižnice prikupljale i čuvale samo tiskane oblike časopisa. Danas se teži zamijeni broja tiskanih naslova s elektroničkim inačicama časopisa. Uloga je knjižnice osigurati pristup elektroničkim časopisima, ali i edukaciju korisnika i/ili pretraživanje istih za potrebe svojih korisnika. Radi uvida u to koliko se elektronički časopisi upotrebljavaju na Šumarskom institutu, Jastrebarsko, napravila sam anketu, u razdoblju od 04.01. do 01.02.2002.godine, kojom sam obuhvatila sve znanstvenike Instituta. Udio onih koji su aktivno sudjelovali u anketi je 79,42%, što je vrlo zadovoljavajući odaziv. Upitnik se sastojao od deset pitanja koja su se u manjem broju odnosila na same ispitanike, a većim dijelom na njihovu upotrebu ili neupotrebu elektroničkih časopisa i njihov odnos prema istima.

Rezultati istraživanja prikazani su tablično i grafički, a radi usporedbe, prikazala sam i slična istraživanja u svijetu. Analiza pokazuje kako većina ispitanika prihvaća pogodnosti koje donosi nova tehnologija, ali smatraju kako je upitno čuvanje elektroničkih časopisa.

Ključne riječi: elektronički časopisi, anketa

UVOD

INTRODUCTION

Ispitivanje korisnika vezano uz elektroničke časopise ima za svrhu utvrditi odnos prema istima te navike ispitanika prema elektroničkim časopisima. Zanimalo me upotrebljavaju li elektroničke časopise, na koji ih način koriste, što smatraju prednostima, a što nedostacima elektroničkih časopisa, jesu li do sada objav-

*Vesna Špac, dipl. ing., dipl. bibliotekar, Šumarski institut, Jastrebarsko

ljivali u nekom od elektroničkih časopisa s ili bez tiskane inačice i kako vide budućnost elektroničkih časopisa.

Šumarski institut (ŠIJ) je mala zajednica koja za svoje potrebe koristi elektroničke časopise koje za hrvatsku znanstvenu zajednicu nabavlja Ministarstvo znanosti i tehnologije, Nacionalna i sveučilišna knjižnica ili neka druga ustanova koja u Sustavu znanstvenih informacija i to tek u zadnjih dvije godine. Broj elektroničkih časopisa u Knjižnici ŠIJ u porastu je i pronalaženjem stranica sa slobodnim pristupom.

Znanstvenici se bune kako su slabo informirani o elektroničkim časopisima, kako im je pristup Internetu prespor, a upotreba preskupa i kako nemaju vremena učiti koristiti se novom tehnologijom. Ustvari, oni su se navikli raditi tiskanim oblicima i neki od njih pokazuju otpor prema promjenama, dok bi se drugi više koristili novom tehnologijom da imaju više vremena. Tu uskače knjižničar pretražujući elektroničke časopise prema, od znanstvenika dobivenim, ključnim riječima.

CILJ ISTRAŽIVANJA

AIM OF RESEARCH

Istraživanjem sam htjela vidjeti koliko znanstvenici ŠIJ koriste i uopće prihvaćaju elektroničke časopise, kako i koliko koriste ponuđene izvore za pristupanje elektroničkim časopisima, koje prednosti ističu, a koje nedostatke. Isto sam tako željela dobiti uvid u to koliko znanstvenika ne upotrebljavaju uopće elektroničke časopise i iz kojeg razloga, kako bih vidjela što je treba poduzeti kako bi ih i oni počeli upotrebljavati.

Preko Ministarstva znanosti i tehnologije, Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Instituta “Ruđer Bošković”, preko pretplate i članarina te slobodnog pristupa većini časopisa do razine sažetka, ŠIJ ima pristup zaista značajnom broju pojedinačnih časopisa ili cijelih baza podataka.

METODOLOGIJA

WORK METHODS

Šumarski institut, Jastrebarsko trenutačno zapošljava 34 znanstvenika podijeljena u šest odjela, a najveći ih je broj iz područja šumarstva, iako ima i molekularnih biologa, kemičara, agronoma, fizičara i veterinaru. Upitnici su poslani svima, a odazvalo se 27 znanstvenika. Anketa je poslana e-mailom i u tiskanom obliku budući nisu umreženi svi znanstvenici. Anketiranje je bilo anonimno i obavljeno je u razdoblju od 04.01. do 01.02.2002.godine. Mada su znanstvenici sa srodnih područja znanosti, ipak između njih ima razlike u pristupu elektroničkim časopisima glede dobi i statusa.

Upitnik *Questionnaire*

Upitnik se sastojao od deset pitanja zatvorenog tipa s više ponuđenih odgovora. Pitanja su grupirana u opća i posebna. Broj pitanja upotrebljvanih u upitniku preuzet je iz sličnog istraživanja koje su obavili Tomney i Burton u Velikoj Britaniji (Tomney i Burton 1998).

Opće informacije *General information*

Prva tri pitanja odnosila su se na opće informacije o samim ispitanicima, kao što su spol, dob i status na ŠIJ. To su pitanja koja su u većini istraživanja bila značajna za stvaranje obrasca korisnika.

Specifične informacije *Specific information*

Pitanja od 4. do 10. bave se specifičnim informacijama o upotربي elektroničkih časopisa. Pitanja se odnose na to upotrebljavaju li ili ne ispitanici elektroničke časopise i kako ih upotrebljavaju, na prednosti i nedostatke elektroničkih časopisa, jesu li do sada slali svoje članke u neki elektronički časopis i što misle o budućnosti elektroničkih časopisa.

REZULTATI *RESULTS*

Odaziv na anketu bio je više nego zadovoljavajući. Od 34 poslana upitnika, odgovoreno je na 27, što je 79,42%. Opća pitanja obrađena su zajedno, a posebna pojedinačno.

U anketi je sudjelovalo 19 muškaraca, što iznosi 70,37%, dok je žena 29,63% između ispitanika, tj. njih 8. Najbrojnija skupina ispitanika je ona mladih od 30 godina, a najmalobrojnija ona između 51 i 55 godina (Tablica 1.). Odnos pojedinih statusnih grupa u ŠIJ vidljiv je u Tablici 2.

Tablica 1. – *Table 1.*
Dobna zastupljenost – *Age representation*

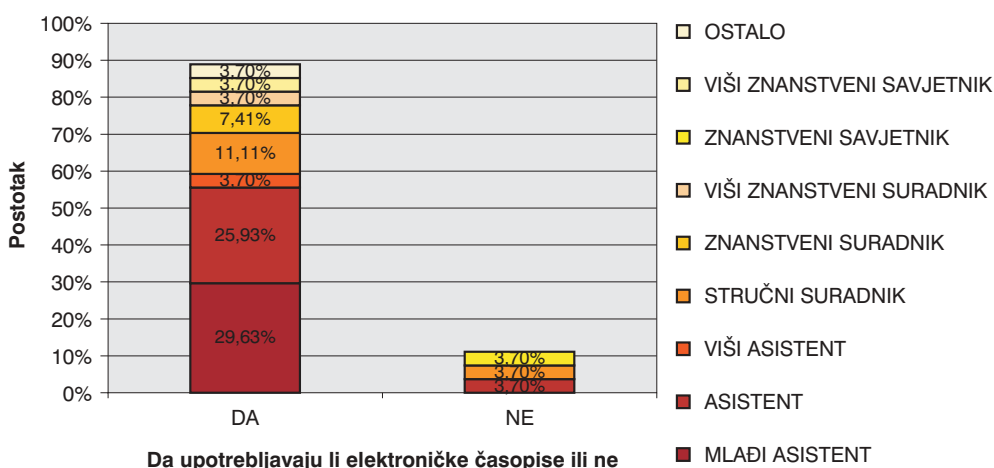
Dob / Age	Postotak [%] / Percentage
Ispod 30	22,22%
31-35	18,52%
36-40	14,82%
36-40	11,11%
46-50	11,11%
51-55	3,70%
Iznad 56	18,52%

Tablica 2. – Table 2.
 Status ispitanika – Status of interviewees

Status / Status	Postotak [%] / Percentage
MLADI ASISTENT	30,43%
ASISTENT	30,43%
VIŠI ASISTENT	4,35%
STRUČNI SURADNIK	8,70%
ZNANSTVENI SURADNIK	8,70%
VIŠI ZNANSTVENI SURADNIK	4,35%
ZNANSTVENI SAVJETNIK	4,35%
VIŠI ZNANSTVENI SAVJETNIK	4,35%

Čak 88,89% ispitanika upotrebljava elektroničke časopise što pokazuje kako se korištenje nove tehnologije poklopilo sa sve većom potrebom znanstvenika za informacijama (Slika 1.).

Slika 1. – Figure 1.
 Odnos statusa znanstvenika i upotrebe / neupotrebe elektroničkih časopisa
 Scientific status and usage/non-usage of electronic journals ratio

Na pitanje na koji način ispitanici, koji koriste elektroničke časopise, to rade, dobila sam odgovor koji upućuje kako je sklonost ispitanika tiskanom obliku vidljiva (Tablici 3). Odnos dobi ispitanika i načina upotrebe elektroničkih časopisa nije u direktnoj vezi (Slika 2.).

Šesto pitanje bilo je usmjereno prema onim ispitanicima koji ne upotrebljavaju elektroničke časopise. Kao razlog naveli su kako nemaju pristup potrebnoj tehnologiji, kako se ne snalaze s njom i/ili da općenito ne upotrebljavaju članke iz časopisa (Slika 3.).

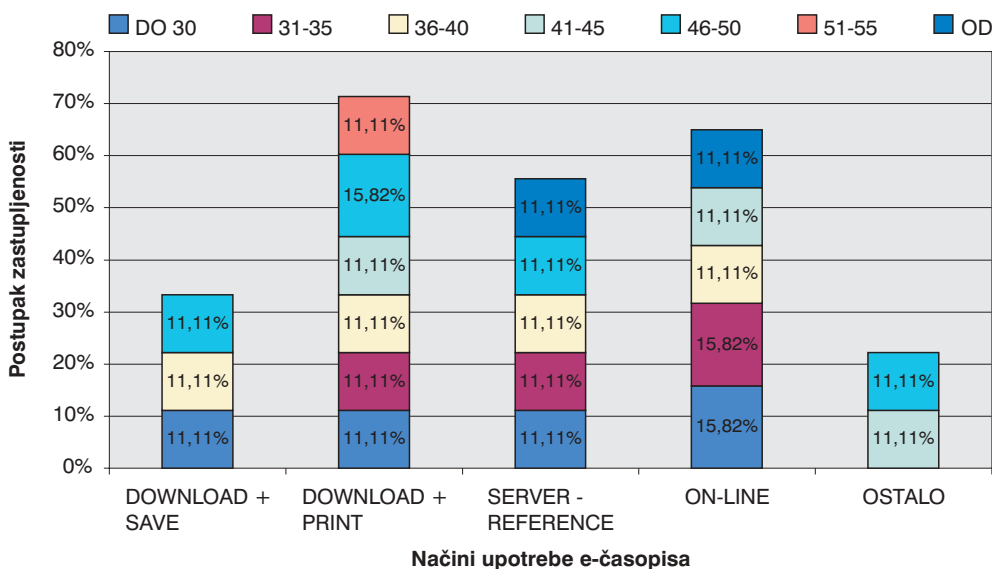
Prednosti elektroničkih časopisa, promatrane u odnosu na dob ispitanika pokazuju kako je dostupnost članaka najvažnija, dok se svima čini kako ugled elektroničkih časopisa nije tako važan (Tablica 4.). Slika 4. prikazuje postotke zastup-

Tablica 3. – Table 3.
 Način "skidanja" članaka – Manner of obtaining journals

Način upotrebe / Manner of usage	Postotak [%] / Percentage
DOWNLOAD + SAVE	7,41%
DOWNLOAD + PRINT	40,74%
SERVER - REFERENCE	33,33%
ON-LINE	29,63%
OSTALO	7,41%

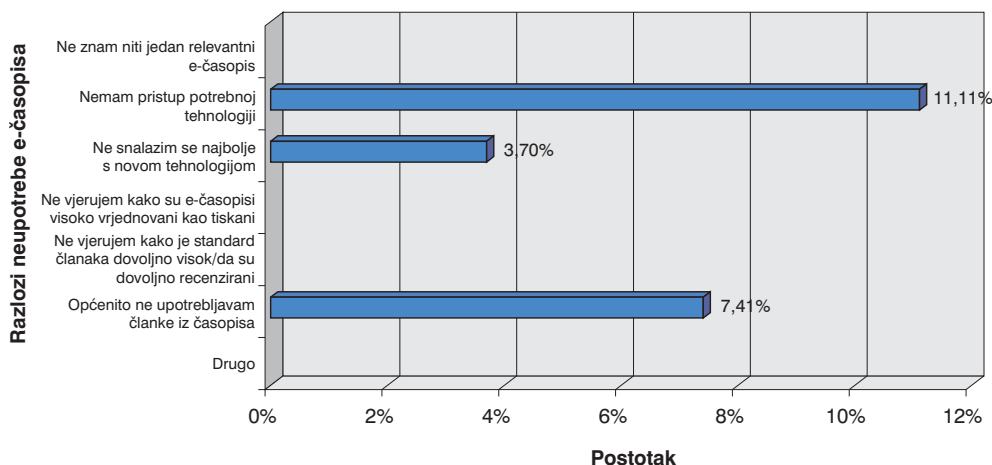
Slika 2. – Figure 2.

Zastupljenost pojedinih načina upotrebe – Distribution of individual modes of usage

Slika 3. – Figure 3.

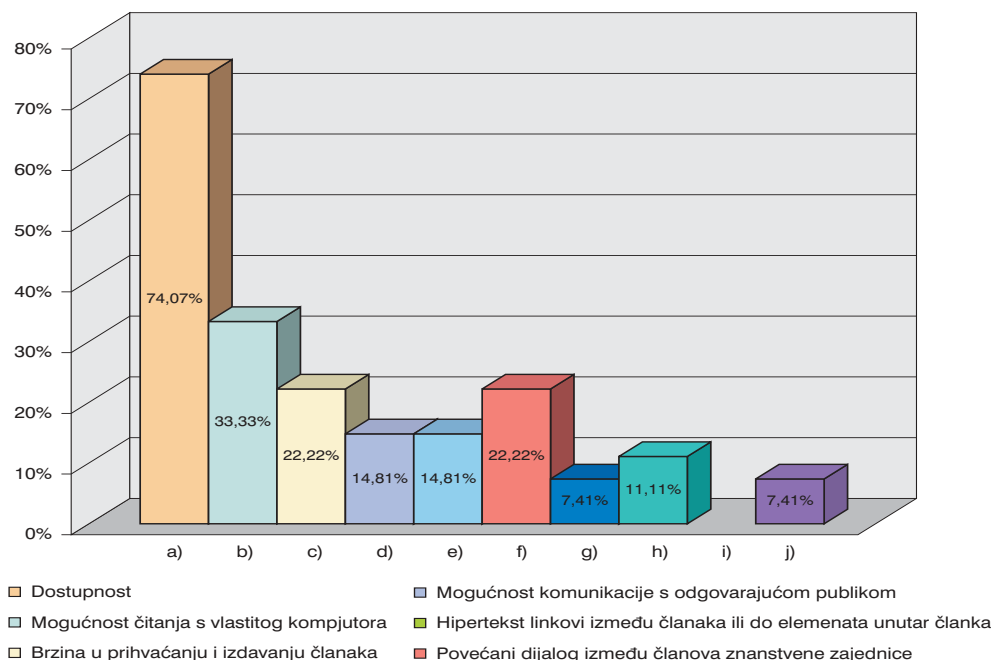
Razlog neupotrebe elektroničkih časopisa – Reasons for not using electronic journals

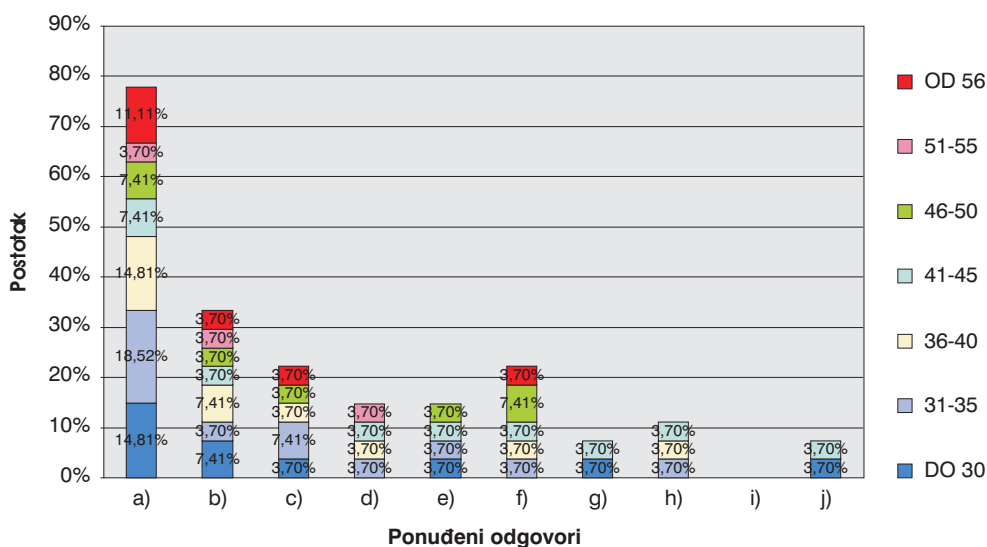
Tablica 4. – Table 4.
Prednosti elektroničkih časopisa – Advantage of electronic journals

Prednosti Advantages	Postotak [%] Percentage	Dobne grupe ispitanika Age groups of interviewees						
		DO 30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	OD 56
Dostupnost	74,07%	14,81%	18,52%	14,81%	7,41%	7,41%	3,70%	11,11%
Mogućnost čitanja s vlastitog kompijutora	33,33%	7,41%	3,70%	7,41%	3,70%	3,70%	3,70%	3,70%
Brzina u prihvaćanju i izdavanju članaka	22,22%	3,70%	7,41%	3,70%		3,70%		3,70%
Mogućnost komunikacije s odgovarajućom publikom	14,81%		3,70%	3,70%	3,70%		3,70%	
Hipertekst linkovi između članaka ili do elemenata unutar članka	14,81%	3,70%	3,70%		3,70%	3,70%		
Povećan dijalog između članova znanstvene zajednice	22,22%		3,70%	3,70%	3,70%	7,41%		3,70%
Mogućnost pridodavanja komentara originalnom članku	7,41%	3,70%			3,70%			
Mogućnost izdavanja formata ili materijala koji se teško tiskaju ili ih je nemoguće tiskati	11,11%		3,70%	3,70%	3,70%			
Ugled elektronički časopisa								
Drugo	7,41%	3,70%			3,70%			

Slika 4. – Figure 4.
Opredijeljenost za pojedine od prednosti elektroničkih časopisa
Choice of advantages of electronic journals

Slika 5. – Figure 5.
 Utjecaj dobi ispitanika na odabir prednosti elektroničkih časopisa
 Influence of age of interviewees on the choice of advantages of electronic journals

- a).....Dostupnost
- b).....Mogućnost čitanja s vlastitog kompjutora
- c).....Brzina u prihvaćanju i izdavanju članaka
- d).....Mogućnost komunikacije s odgovarajućom publikom
- e).....Hipertekst linkovi između članaka ili do elemenata unutar članka
- f).....Povećan dijalog između članova znanstvene zajednice
- g).....Mogućost pridodavanja komentara originalnom članku
- h).....Mogućnost izdavanja formata ili materijala koji se teško tiskaju ili ih je nemoguće tiskati
- i).....Ugled e-časopisa
- j).....Drugo

ljenosti pojedinih ponuđenih odgovora, a Slika 5. utjecaj dobi ispitanika na odabir prednosti elektroničkih časopisa.

O nedostacima elektroničkih časopisa ispitanici su se izjašnjavali u devetom pitanju. Kao mogući izbor ponuđeno je da elektroničku publikaciju ne smatraju “pravom”, mogućnost mijenjanja teksta, briga oko autorskih prava, nedovoljne grafičke mogućnosti, nemogućnost adresiranja primjerenoj publici, da nisu ugledni kao tiskani, neizvjesnost čuvanja, nedovoljna obrađenost u indeksima/apstraktima i mogućnost odabira neke mogućnosti koja nije ponuđena. Najvećim nedostatkom elektroničkih časopisa ispitanici smatraju neizvjesnost čuvanja elektroničkih časopisa u budućnosti i mogućnost da svaki čitatelj može mijenjati tekst članka. Nemogućnost adresiranja članaka primjerenoj publici ne smatraju nedostatkom.

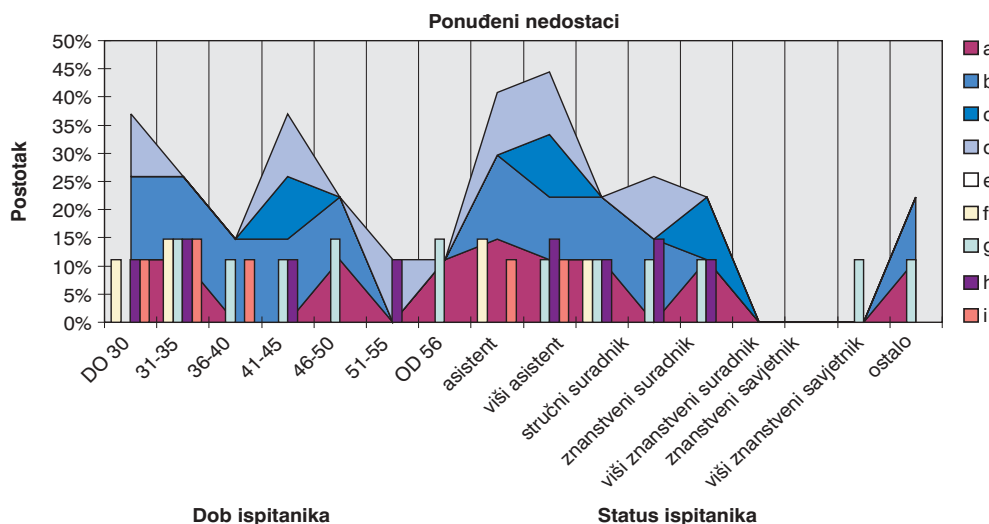
Na upit jesu li do sada objavljivali u nekom elektroničkom časopisu s ili bez tiskane inačice, ustanovila sam kako je gotovo trećina ispitanika već ponešto objavljivala (Slika 7.).

Tablica 5. – Table 5.
Izbor nedostataka elektroničkih časopisa u odnosu na dob i status
Choice of disadvantages of electronic journals with reference to age and status

Dob ispitanika Age of interviewees	Ponudeni odgovori Offered response								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
DO 30	11,11%	14,81%		11,11%		11,11%		11,11%	11,11%
31-35	11,11%	14,81%				14,81%	14,81%	14,81%	14,81%
36-40		14,81%					11,11%		11,11%
41-45		14,81%	11,11%	11,11%			11,11%	11,11%	
46-50	11,11%	11,11%					14,81%		
51-55				11,11%				11,11%	
OD 56	11,11%						14,81%		
Status ispitanika Status of interviewees	Ponudeni odgovori Offered response								
mladi asistent	14,81%	14,81%		11,11%		14,81%			11,11%
asistent	11,11%	11,11%	11,11%	11,11%			11,11%	14,81%	11,11%
viši asistent	11,11%	11,11%				11,11%	11,11%	11,11%	
stručni suradnik		14,81%		11,11%			11,11%	14,81%	
znanstveni suradnik	11,11%		11,11%				11,11%	11,11%	
viši znanstveni suradnik									
znanstveni savjetnik									
viši znanstveni savjetnik							11,11%		
ostalo	11,11%	11,11%					11,11%		

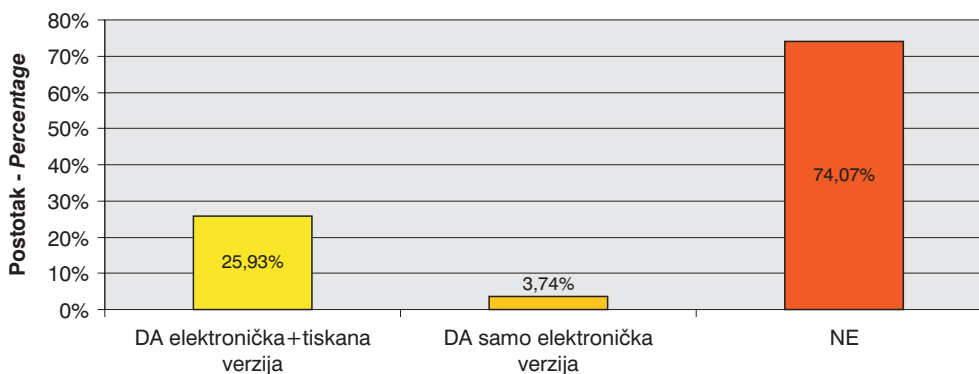
- a..... Utisak kako elektronička publikacija nije "prava" publikacija
b..... Mogućnost mijenjanja teksta
c..... Interes za autorska prava
d..... Nedovoljne grafičke mogućnosti
e..... Nemogućnost adresiranja primjerene publike
f..... Elektronički časopisi nisu ugledni kao tiskani
g..... Neizvjesna budućnost čuvanja primjeraka
h..... Nisu obrađeni u standardnim indeksima/apstraktima
i..... Drugo

Slika 6. – Figure 6.
Kako dob i status utječu na odabir nedostataka elektroničkih časopisa
How the age and status of interviewees influence the choice of disadvantages of electronic journals

Slika 7. – Figure 7.

Udio ispitanika koji su do sada objavljivali u elektroničkim časopisima
Share of interviewees whose papers were published in electronic journals

Vizija buduće knjižnice - Vision of libraries future

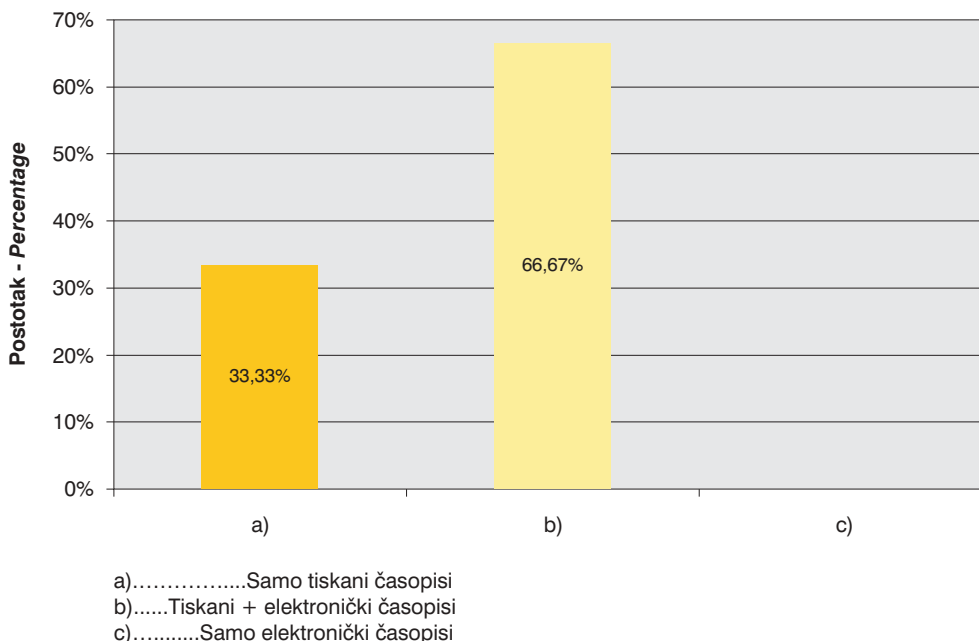
- a.....Tiskani će časopisi nestati i ostati će samo elektronička verzija
 b.....Elektronički časopisi bit će samo on-line verzije tiskanih časopisa
 c.....E-časopisi nemaju budućnost

Tablica 6. – Table 6.

Utjecaj statusa i dobi na očekivanja glede budućnosti elektroničkih časopisa
Influence of status and age on the expectation of future of electronic journals

Status ispitanika <i>Status of interviewees</i>	Ponudeni odgovori u postocima <i>Offered response - percentage</i>		
	a)	b)	c)
MLADI ASISTENT	14,81%	14,81%	
ASISTENT	11,11%	18,52%	
VIŠI ASISTENT		11,11%	
STRUČNI SURADNIK	11,11%	11,11%	
ZNANSTVENI SURADNIK	11,11%	11,11%	
VIŠI ZNANSTVENI SURADNIK		11,11%	
ZNANSTVENI SAVJETNIK		11,11%	
VIŠI ZNANSTVENI SAVJETNIK		11,11%	
OSTALO		11,11%	
Dob ispitanika <i>Age of interviewees</i>	Ponudeni odgovori u postocima <i>Offered response - percentage</i>		
DO 30	11,11%	11,11%	
31-35	11,11%	14,81%	
36-40	7,41%	7,41%	
41-45	11,11%	7,41%	
46-50		11,11%	
51-55		11,11%	
OD 56	7,41%	11,11%	

Slika 8. – Figure 8.
Vizija knjižnice budućnosti – Vision of library in the future

OSVRT NA INOZEMNA ISTRAŽIVANJA

REVIEW OF INTERNATIONAL RESEARCHES

Pojava elektroničkih časopisa datira od sedamdesetih godina 20. stoljeća, ali njihova šira upotreba počinje s pojavom PC-a i Interneta (HITCHCOCK i dr. 1996). I danas su elektronički časopisi najčešće samo inačica tiskanoj verziji.

Elektroničkim časopisom smatra se serijska publikacija u digitalnom obliku (HARRASSOWITZ 2002).

Kako bi se moglo pratiti potrebe znanstvenika, ali i upotreba nabavljenih elektroničkih časopisa, rade se istraživanja korisnika, knjižničara i izdavača.

Istraživanjem knjižnica i knjižničara željelo se utvrditi u kojoj mjeri znanstvene knjižnice prihvaćaju elektroničke časopise i razloge prihvaćanja / neprihvatanja elektroničkih časopisa. Razlog ZA bilo je mogućnost upotreba udaljenog pristupa (remote access), višestruka istovremena korištenje časopisa, neovisnost o radnom vremenu knjižnice, velike mogućnosti pretraživanja i linkovi na druge dokumente. Razlozi za NE bili su velika ulaganja u novu opremu, edukacija knjižničara i korisnika i problemi oko autorskih prava (CHU 1999).

Istražujući stav autora, utvrđeno je kako su od početka pokazali sklonost objavljivanju u elektroničkim časopisima i kako se ta sklonost povećava (McKNIGHT, PRICE 1999). Autori brzu izmjenu informacija smatraju najvećom prednošću, a kao nedostatke elektroničkih časopisa ističu nepostojanje elektronički časopisa za

određena područja i što elektronički časopisi nisu jednako vrjednovani kao tiskani pri stjecanju zvanja.

Kasnih 90-tih počinju se javljati istraživanja korisnika (DIEDRICHS 2001). Istraživanja su najčešće obavljena na znanstvenom osoblju fakulteta i instituta. Tu su se pokazale razlike u upotrebi elektroničkih časopisa kod ispitanika iz prirodnih i onih društvenih znanosti koji su slabiji "potrošači". Ankete su česti oblik u istraživanju za razliku od intervjua i ciljanih grupa (ŠERCAR i dr. 2001).

1997.-1998. godine obavljeno je u Velikoj Britaniji istraživanje u fakultetskim knjižnicama u svrhu promatranja kako znanstveno područje kojim se znanstvenik bavi, njegova dob i status utječu na upotrebu elektroničkih časopisa. Poražavajući rezultat pokazao je kako 72% ispitanika ne upotrebljava elektroničke časopise. Najveći su korisnici znanstvenici iz prirodnih i tehničkih znanosti. Dobna granica od 40 godina pokazala se prijelomnom kod upotrebe elektroničkih časopisa, pokazao se pad sa 56% na 14%. Isto tako niže statusne grupe više upotrebljavaju elektroničke časopise, dok je taj postotak kod profesora samo 12%. Tradicionalni tiskani oblik časopisa preferira 57% ispitanika, a s tim u svezi i želja da se zadrži tiskana verzija. Sviđa im se dostupnost na vlastitom stolu, a smeta ih osjećaj da elektronička publikacija nije "prava" i mogućnost mijenjanja teksta, odnosno zabrinutost za autorska prava. Iako je potreba za učenjem kako upotrebljavati elektroničke časopise nedostatak, najveći dio ispitanika se ne odbija novi medij, a dio smatra razvoj izdavaštva u smjeru elektroničkog izdavaštva neizbježnim (TOMNEY, BURTON 1998).

Ispitivanje na Loughborough University-u tijekom 1996. godine u sklopu projekta Café Jus¹ obavljeno je u dvijema fazama. Prvo je obavljeno pilot istraživanje na manjem uzorku koje je pokazalo kako oko 60% ispitanika smatra da nema dovoljno relevantnih elektroničkih časopisa. Prije konačnog ispitivanja ponuđen je veći broj časopisa, ali je opet 20% njih smatralo kako izbor ne zadovoljava potrebe. Kao nedostaci istaknuti su problemi u pristupu, sporo učitavanje, dodatna programska podrška i nedostupnost starijih godišta časopisa, a kao prednosti navode se mogućnosti pretraživanja i neograničeno vrijeme upotrebe. Oko 59% korisnika radije čita tekst |skinut| na papir nego na svom zaslonu. Tijekom ispitivanja došlo se do spoznaje o potrebi obrazovanja korisnika (WOODWARD 1998).

Najčešće citirano istraživanje je ono obavljeno na "Max Planck-ovom" institutu 1999. godine koje je pokazalo kako znanstvenici prihvaćaju elektroničke časopise i ne slažu se da ih se ponovno vrati na samo tiskane verzije časopisa, iako je dio njih pokazao i dozu nepovjerenja u novi medij. Nepostojanost dostupnosti na duže vrijeme i nepostojanje arhiva za elektroničke časopise koji bi osigurali trajni pristup u ovom su ispitivanju istaknuti kao nedostaci.

U Sveučilišnoj knjižnici i Državnoj knjižnici u Kölnu CLAJUS i MAIER (2001.) obavili su istraživanje koje je pokazalo kako 16% ispitanika želi pod svaku

¹ Café Jus = Commercial and Free Electronic Journals : User Studie

cijenu zadržati tiskanu verziju časopisa. Pristup cjelovitom tekstu sa svog računala i ranija dostupnost od tiskane verzije smatraju se najznačajnijom prednošću. Pomanjkanje arhiva za elektroničke časopise problem je i za njihove ispitanike.

Konzorcij knjižnica iz Ohio-a (OhioLINK)² napravio je dvogodišnje istraživanje (1998.-2000.) analizom pristupa (DIEDRICHS 2001). Centar za elektroničke časopise (OhioLINK Electronic Journal Centar) napravio je jedinstveno sučelje za pristup na svom poslužitelju svih pretplaćenih časopisa različitih izdavača. Pokazalo se kako se 77% korištenih naslova ne nalazi u tiskanom obliku u knjižnici i kako ono što knjižnica posjeduje u tiskanom obliku nije nužno ono što znanstvenici trebaju. To je pokazalo kako je nabava elektroničkih časopisa bila ispravna.

Na Sveučilištima Tilburg i Maastricht obavljeno je ispitivanje nakon uočavanja problema nedostatka podataka o upotrebi časopisa. Obavljeno je istraživanje o upotrebi časopisa³. Istraživanje je rađeno promatranjem posudbe i fotokopiranja, upitnikom, intervjuom, analizom međuknjižnične posudbe i analizom pristupa. Pokazalo se kako znanstvenici redovito koriste časopise, ali i kako manji broj časopisa pokriva najveći broj zahtjeva, dok veći dio časopisa ostaje neupotrijebljen⁴.

Podjednako se koriste tiskani i elektronički časopisi. Istraživači i sami nabavljaju najznačajnije časopise, pa stoga knjižnica nije jedini izvor časopisa⁵.

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Kao i u proučenim inozemnim istraživanjima, tako su i znanstvenici Šumarskog instituta, Jastrebarsko, prema rezultatima ankete, uistinu upotrebljavaju novu tehnologiju i pogodnosti koje im pruža. Iz specifičnih pitanja vidimo kako je dostupnost informacijama, kao i mogućnost da se do njih dođe sa svog radnog mjesta, jedan od najvažnijih razloga za upotrebu elektroničkih časopisa. Nasuprot tome, neposjedovanje potrebne tehnologije najčešći je razlog za neupotrebu elektroničkih časopisa. Ono što znanstvenike najviše zabrinjava je neizvjesnost čuvanja elektroničkih časopisa i mogućnost da se tekst, jednom objavljen, može mijenjati bez konzultacije s autorom. Mogućnost dugoročnog čuvanja knjižne građe oduvijek je bio smisao stvaranja knjižnih zbirki. Problem da otkazivanjem pretplate knjižnica i korisnici ostanu i bez ranijih godišta uvjetovan je različitim uvjetima pretplate, stoga ne čudi da su knjižničari i korisnici još uvijek vezani na tiskane verzije. To može biti jedan od važnijih razloga zašto je tako mali postotak onih

² OhioLINK = The Ohio Library and Information Network

³ učestalost upotrebe, naslovi časopisa i metoda pretraživanja za tiskane i elektroničke časopise

⁴ 20% časopisa pokriva 80% upita kod tiskanih časopisa, dok 31% elektroničkih časopisa pokriva 80% traženja

⁵ referenca 23

koji su do sada nešto objavili u nekom elektroničkom časopisu s ili bez tiskane verzije. Da se tradicionalnih vrijednosti teško odviknuti pokazuje opredjeljenje znanstvenika za dvojni, tiskano/elektroničku budućnost samih časopisa.

Iz inozemnih istraživanja vidi se kako je korisnicima treba vrijeme privikavanja na novi način dolaska i upotrebe novih izvora informacija. To razdoblje može trajati i do tri godine (BORGHIUS 1997).

Istraživanje je pokazalo kako znanstvenici ŠIJ prihvaćaju i upotrebljavaju elektroničke časopise i više nego što sam očekivala.

Istraživanje KELLER i NEUBAUER (1999.) pokazalo je kako znanstvenici važnima smatraju preporuke svojih kolega koje razmjenjuju e-mailom ili nekim drugim oblikom komunikacije.

U tom novom svjetlu mijenja se uloga knjižnice. Korisnici knjižnice ne smatraju više izvorom informacija (TOMNEY, BURTON 1998) već je prihvaćaju kao instituciju čija je nova usluga nabava elektroničkih časopisa (BALDWIN, PULLINGER 2000).

Pojavu elektroničkih časopisa neki autori smatraju drugom komunikacijskom revolucijom koja je dovela do promjene paradigme znanstvenog znanstvenog komuniciranja (ŠERCER I DR. 1999). Nasuprot tome, VALAUSKAS (2001) smatra kako se elektronički časopisi ne razlikuju od svojih ekvivalenata, ali ne toliko. Prema njemu i u budućnosti ćemo u knjižnicama imati veliki broj i tiskanih i elektroničkih časopisa.

Promocija elektroničkih časopisa prvi je korak u poticanju korisnika na upotrebu, ali to nije jednokratna aktivnost već stalan proces (ROES, H., 1999.). Animacija korisnika obavlja se preko e-maila, web stranica i tiskanim promotivnim materijalima, kao što su plakati i vodiči (ASHCROFT 2000).

Ponavljanje ankete trebalo bi obaviti za godinu dana budući su se Springer, ScienceDirect i Wiley, kao tri najveće baze elektroničkih časopisa, tek nedavno ustalili, a to znači kako se korisnici tek trebaju naviknuti redovito ih koristiti.

LITERATURA

REFERENCES

- ASHCROFT, L., 2000: Win-win-win: can the evolution and promotion of electronic journals bring benefits to library suppliers, information professionals and users?, *Library Management*, 21, 9, 466-471
- BALDWIN, C., D.PULLINGER, 2000: What readers value in academic journals, *Learned publishing*, 13, 4, 229-239
- BORGHIUS, M.G.M., 1997: User feedback from electronic subscriptions : the possibilities of logfile analysis, *Library Acquisitions : practice & theory*, 21,3, 373-380
- CHU, H., 1999 Promises and challenges of electronic surveyed, *Learned publishing*, 13, 169-175
- CLAJUS, G.; C. MAIER, 2001: Elektronische Zeitschriften und der UB: Eine Untersuchung zum Nutzerverhalten.
- Četvrti (4.) Dani specijalnog knjižničarstva Hrvatske: Specijalne knjižnice – izvori i korištenje znanja, Opatija 25.-26.04.2002., razni predavači <http://www.nsk.hr/dogadjanja/skupovi/skupovi.html> (04.06.2002.)

- DIEDRICHS, C.P., 2001: e-JOURNALS : THE OHIOlink EXPERIENCE, *Library collections, acquisitions & technical services*, 25, 191-210
- GILCHRIST, A., 1992: UDC : the 1990s and beyond // *Classification Research for Knowledge organization* / N.J. Williamson and M. Hudon (editors). Amsterdam: Elsevier Science Publishers B.V. : FID, 69-77.
- HARRASSOWITZ, http://www.harrassowitz.de/top_resources/ejresguide.html (27.04.2002)
- HITCHCOCK, S.; L. CARR; W.A. HALL, 1996. A srvey of STM online journales 1990-95: the calm befor the strom.
<http://journals.ecs.soton.ac.uk/survey/survey.html> (03.03.2002.)
<http://www.Unikoeln.de/rrzk/kompass/90/k9012.html> (16.03.2002.)
<http://www.cie.uce.ac.uk/evalued/Library/qnaire1803.pdf> (12.03.2002.)
http://www.dbi-berlin.de/dbi_pub/bd_art/bd_2000/00_03_02.htm (03.04.2002.)
<http://www.fh-potsdam.de/~IFLA/INSPEL/00-3keal.pdf> (01.04.2002.)
- KELLER, A., 2002: Warten auf den Markterfolg, E-Books: Ein neues Angebot. Diskussion über die Verbreitung und Zukunftschancen dieses neuen Mediums. In: *ETH Life Print*, Alice Keller, 18. Januar 2002
- KELLER, A., R. MUMENTHALER, W. NEUBAUER, 2002: Electronic Library Services as Part of the University's Learning Environment. In: *Proceedings of The 4th International Conference on New Educational Environments*, Lugano 8.-11. Mai, 2002. Session 4.2, S.23-26.
- KELLER, A., W. NEUBAUER, 1999: Dienstleistungangebote von Bibliotheken in elektronischer Form, *NFD Information – Wissenschaft und Praxis*, 50, 407-412.
- KELLER, ALICE, E-Books: Überblick und ein neues Angebot der ETH-Bibliothek In: *Arbido* No. 2/2002, S. 12 und 13.
- LASIĆ-LAZIĆ, J., 1996: Znanje o znanju. Zagreb : Zavod za informacijske studije,
- McKNIGHT, C., S. Price, 1999: A survey of author attitudes and skils in relatiopn to article publishing in paper and electronic journals. *Journal of documentation*, 55, 5, 556-577.
- ROES, H., 1999: Promotion of electronic journals to users by libraries – a case study of Tilburg Universities Library
<http://cwis.kub.nl/~dbi/users/roes/articles/london99.htm> (07.03.2002.).
- ŠERCER, T.M., B. OŠTIR, A. ROGINA, 1999: Ali gre za spremembo paradigme znanstvenog komuniciranja? : primer elektronskih znanstvenih časopisov s područja informacijske znanosti in knjižničarstva (1. del od 2 delov)
http://home.izum.si/cobiss/cobiss_obvestila/1999_3/html/clanek_02.html COBISS obvestila, 4, zv.3, 18-32 (26.02.2002.)
- ŠERCER, T.M., B. OŠTIR, A. ROGINA, T. UJEVIĆ, 2001: Proučavanje uporabe elektronskih časopisov : stičišče informacijske znanosti in sociologije (2.del od 2 delov).
http://home.izum.si/cobiss/cobiss_obvestila/2001_1/html/clanek_01.html (26.02.2002.)
- The use of paper and electronic journals by researchers. Discussion of research results, Tilburg University Library, January 1999.
<http://cwis.kub.nl/~dbi/project/journal/eindrep.pdf> (07.03.2002.).
- TOMNEY, H., P.F. BURTON, 1998: Electronic journals : a study of usage and attitudes among academics, *Journal of information science*, 24, 6, 419-429.
- VALAUSKAS, E.J., 2001: First Monday and the evolution of electronic journals : waiting from Thomas Kuhn.
<http://www.press.umich.edu/jep/03-01/FirstMonday.html> (07.03.2002.)
- WALKER, G., J. JANES, 1993: *Online Retrieval : a Dialogue of theory and Practice*. Englewood : libraries unlimited.
- ZELENKA, R., 2000: *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Rijeka : Ekonomski fakultet u Rijeci.

USAGE OF ELECTRONIC JOURNALS AT FOREST RESEARCH INSTITUTE JASTREBARSKO

Summary

Until recently, libraries collected and kept only printed journals. The current tendency is for the printed journals to be substituted by their electronic variants. The role of a library is not only to ensure access to electronic journals, but also to provide education for its users and/or to search for information for its users. In order to provide insight into how much the electronic journals are used in Forest Research Institute, Jastrebarsko, a survey has been carried out in a period from January 4th to February 1st. The survey included all the scientific workers of the Institute. The share of active participants in the survey was 79,42%, which is a very satisfactory turnout. The questionnaire consisted of ten questions related less to personal information about the interviewees themselves, and more to their utilisation of electronic journals or failure to use electronic journals and their attitude to e-journals.

The survey results revealed that 88,89% of interviewees uses electronic journals, while one number of them does not because they have not adopted new technologies (Figure 3). It is deemed by the scientists that the option of using electronic journals whenever and wherever possible and to a desirable extent is the most important one, but other aspects are considered important, as well (Table 4, Figure 4). Similarly, the disadvantages such as lack of safety in keeping the electronic journals, possibility of changes in the texts, impression that electronic journals are not a “real thing” and that they are not equally represented in standard catalogues/abstracts are equally significant disadvantages of electronic journals (Figure 6), which resulted in as much as 66,67% of interviewees declaring that printed and electronic journals will continue to exist side by side in the future. Not one interviewee chose future with only electronic journals.

On the basis of comparison of these and foreign research results, it can be concluded that there are no major deviations. I think that the relations to electronic journals will change after some time because e-journals are still a novelty to some of the scientists in the Institute. The survey should, thus, be repeated in approximately a year to check for changes.

Key words: *electronic journals, survey*